

KIŠNI PAVILJON

Prvi deo trilogije

ODGOVARAJUĆI MOMAK

Vikram Set

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

Laguna

Naslov originala

Vikram Seth
A SUITABLE BOY

Copyright © 1993 by Vikram Seth
Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Tati i mami
i u znak sećanja na Amu*

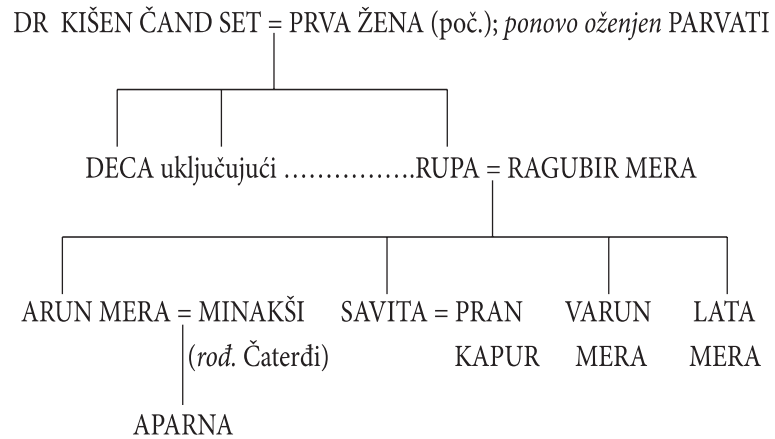
ZAHVALNOST

Ovo je hvala za sve moje drage:
Za muze što behu i stroge i blage;
Drugove što zlovolju i dreku mi podneše
A sve u svemu briga ih ne beše;
Za minule velikane čije besede
Smešah u svoje sopstvene obrede;
Zbilja, svim onima koje pritiskah
Nesmiljeno jer opsednut bejah;
I duši mojoj što na milodaru
Prežive i izatka smišljenu čar,
I dade je, čitaoče, tebi na dar,
Tebi, izvoru svake pare.
Kupi me pre no što pamet ti kaže:
Sklanjaj novčanik i beži što dalje.

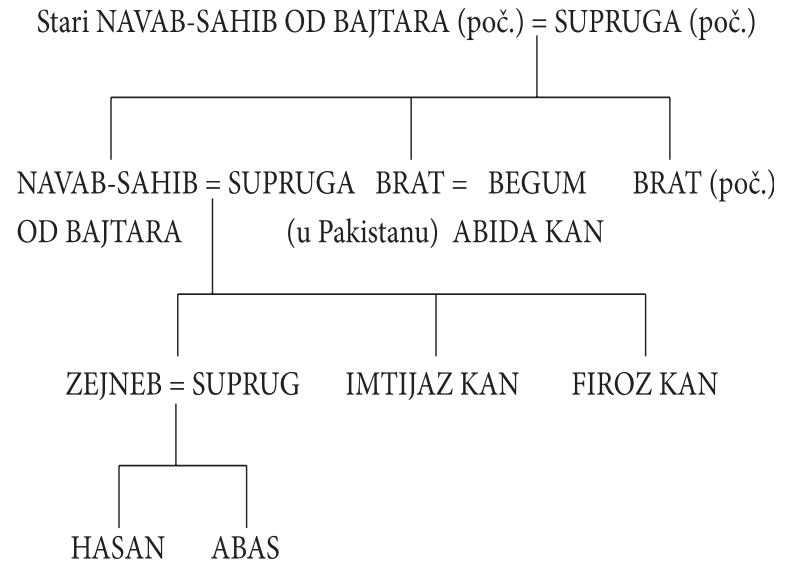
SADRŽAJ

PRVI DEO	15
Dvoje se sreću dok knjige premeću. Medalja biva istopljena, a majka slomljena.	
DRUGI DEO	101
Kurtizana peva, po jari note hlade. Papigu kupuje zaljubljen, pun nade.	
TREĆI DEO	171
U čamcu na reci, par o sreći snuje. Na pomolu nevolja, majka će da čuje.	
ČETVRTI DEO	241
Dva čoveka razmatraju mogućnost trgovine. Očas posla napravljene (smeđe) mokasine.	
PETI DEO	285
Meci fijuču, krvava ulica. Draži i ujeda skupštinska lisica.	
ŠESTI DEO	361
Besni radža riče; bebica se rita. Otac gundā – sin mu mnogo skita.	

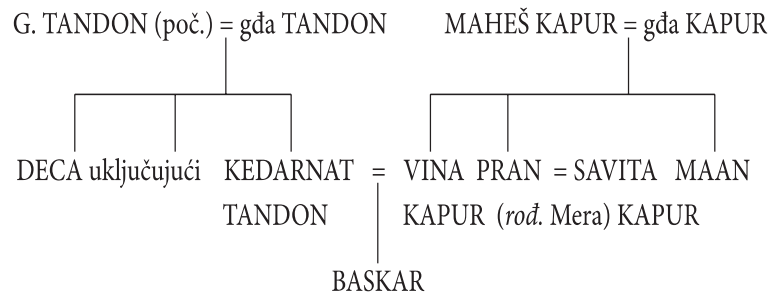
Porodica **MERA**

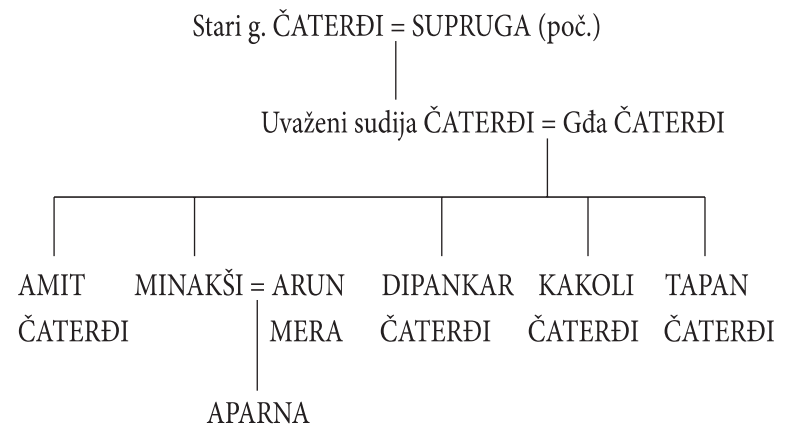
Porodica **KAN**

Porodica **KAPUR**

Porodica **ČATERĐI**

(poč.) = počivši, počivša

Obilje, toliko neophodno...

VOLTER

Najbolji način da nekom dosadiš jeste da kažeš sve.

VOLTER

PRVI DEO

1.1.

„UDAĆEŠ SE ZA MOMKA kog ti ja odaberem“, odlučno reče gospođa Mera svojoj mlađoj kćeri.

Lata je izbegavala majčin naredbodavni ton tako što je posmatrala veliku, svetiljkama okićenu baštu kuće Prem Nivas. Svatovi behu okupljeni na travnjaku. „HmMMM“, reče. To još više najedi njenu majku.

„Znam ja dobro, gospođice, šta znači to tvoje 'hmMMM', i kažem ti da ne uvažavam nikakvo 'hmMMM' kad je o tome reč. Ja znam šta je najbolje za tebe. I sve što činim, činim samo radi vas. Misliš da mi je lako da bez njegove pomoći vodim računa o sve četvoro svoje dece?“ Nos počeo da joj se crveni pri pomisli na muža koji će, u to je bila uverena, odnekud odozgo ipak učestvovati u današnjoj radosnoj prigodi. Gospođa Rupa Mera je, naravno, verovala u reinkarnaciju, ali u trenucima izuzetne razneženosti zamišljala je počivšeg Ragubira Meru u istom onom telesnom obličju u kojem ga je znala dok je bio živ: stamenom, vedrom obličju starom četrdesetak godina pre nego što ga je u jeku Drugog svetskog rata, od preteranog rada, pogodio srčani udar. Pre osam godina, osam godina, tužno pomisli gospođa Rupa Mera.

„Hajde, hajde, *ma*, nećeš valjda plakati na dan Savitinog venčanja“, reče Lata obgrlivši majku oko ramena, nežno ali ne naročito zabrinuto.

„Da je sad ovde, mogla bih da obučem onaj srebrom protkani sari koji sam nosila na sopstvenom venčanju“, uzdahnu gospođa Rupa Mera. „Ali za udovicu je previše kitnjast.“

„*Ma!*“, reče Lata, pomalo razdražena majčinom potrebom da iz svake moguće prilike izvuče neku emocionalnu korist. „Ljudi te gledaju. Žele da ti čestitaju i veoma će se začuditi kad vide da ovako plačeš.“

I zaista, nekoliko gostiju je izvodilo namaste* i osmehivalo se gospođi Rupi Meri; sam krem brampurskog visokog društva, primećila je sa zadovoljstvom.

---

* Indijski naklon s priljubljenim dlanovima ruku prislonjenih uz grudi, pri čemu se izgovara pozdrav *Namaste*, reč sanskerta koja znači „klanjam ti se“, u smislu „klanjam se onom božanskom u tebi“. (Prim. prev.)

„Pa neka me vide!“, prkosno odvrati gospođa Rupa Mera žurno tapkajući oči maramicom namirisanom kolonjskom vodom *4711 eau-de-Cologne*. „Misliće da plačem od sreće zbog Savitine udaje. Činim sve za vas, a to niko ne ceni. Odabrala sam tako finog momka za Savitu, a svi samo prigovaraju.“

Lata pomisli kako se od njih četvoro na izbor mladoženje nije žalila jedino njena krotka, dobroćudna, beloputa, lepa sestra Savita.

„Pomalo je mršav, ma“, nepromišljeno primeti Lata. I to je bilo blago rečeno budući da je Pran Kapur, koji će joj uskoro postati zet, bio suvonjav, tamne puti, krakat i astmatičan.

„Mršav? Šta znači mršav? Danas se svi trude da budu mršavi. Čak sam i ja morala da postim ceo jedan dan, iako to nije dobro za moj dijabetes. A ako se Savita ne žali, onda bi i svi ostali trebalo da budu zadovoljni njime. Arun i Varun ništa drugo i ne rade nego se samo vajkaju – zašto, onda, oni nisu izabrali pravog momka za sestru? Pran je dobar, čestit, kulturni katri* momak.“

Nije se moglo poreći da je Pran, u svojoj tridesetoj, dobar momak, čestit momak i pripadnik odgovarajuće kaste. Lati se Pran zaista sviđao. Ona ga je, začudo, poznavala bolje od svoje sestre – ili bolje reći, viđala ga je mnogo duže od nje. Lata je na Brampurskom univerzitetu studirala engleski jezik i književnost, a Pran Kapur je bio omiljen predavač na toj katedri. Lata je pohađala njegova predavanja o književnosti elizabetanskog doba, dok ga je Savita, njegova nevesta, sreća samo jednom i s njim provela svega sat vremena, a i to u društvu svoje majke.

„A Savita će ga ugojiti“, dodade gospođa Rupa Mera. „Zašto se trudiš da me iznerviraš sad kad sam tako srećna? A i Pran i Savita će biti srećni, videćeš. Biće srećni“, ponovila je. „Hvala vam, hvala“, sad se klanjala gostima koji su prilazili da je pozdrave. „Sve je ispalo divno – mladić mojih snova, iz tako dobre porodice. Ministar-sahib** je divan prema nama. A Savita je tako srećna. Pojedite nešto, molim vas, poslužite se: umesili su izuzetno ukusne gulab đamune***, ali zbog

* Trgovačka kasta koja vodi poreklo od kšatrija, kaste ratnika, druge klase u društvenoj hijerarhiji hinduista, posle bramana. (Prim. prev.)

** Sahib, sahiba – počasno obraćanje – gospodin i gospođa – zapadnjacima ili Indijcima visokog ranga. (Prim. prev.)

*** Gulab đamun je poslastica u vidu prženih kuglica od testa natopljenih sirupom od ružine vodice. (Prim. prev.)

šećerne bolesti neću smeti da ih probam čak ni posle obreda. Ne smem da jedem ni gadžak*, kojem je zimi veoma teško odoleti. Ali molim vas, probajte, poslužite se. Moram da pođem i proverim šta se dešava: ističe vreme koje su nam dali panditi**, a od mlade i mladoženje ni traga!“ Pa pogleda u Latu mršteći se. S mlađom kćerkom će joj ići mnogo teže nego sa starijom, zaključila je.

„I ne zaboravi šta sam ti rekla“, opomenu je prekorno.

„Hmmm“, uzvratila Lata. „Ma, viri ti maramica iz bluze.“

„Oh!“, reče gospođa Rupa Mera i žurno zataknu krajičak maramice natrag pod bluzu. „I molim te, reci Arunu da se ozbiljno prihvati svojih dužnosti. Samo stoji tamo u ćošku i razgovara s onom svojom Minakši i onim luckastim prijateljem iz Kalkute. Treba da obiđe goste i proveri imaju li svi piće, jesu li se poslužili jelom i da li se dobro provode.“

„Ona Minakši“ je Arunova bajna supruga a njena snaha koja joj ne odaje dovoljno poštovanja. Po mišljenju gospođe Rupe Mere, od svega što je Minakši učinila za četiri godine braka vredno je pomena jedino rođenje njene obožavane unuke Aparne koja je čak i sada našla načina da dopre do skuta bakinog smeđeg svilenog sarija, te ju je cimala za tkaninu nastojeći da privuče pažnju.

„Aparna, moraš da ostaneš uz svoju mamu ili s Lata-buom*** inače ćeš se izgubiti, a šta ćemo onda?“

„A smem li da idem s tobom?“, upita na to Aparna kao većina koja je, trogodišnjakinja, bila svojevolja i htela da bude po njenom.

„Volela bih da možeš, dušo“, odvrati gospođa Rupa Mera, ali moram da pođem i proverim da li je tvoja Savita-bua spremna da se uda. Već dosta kasni.“ I gospođa Rupa Mera ponovo pogleda na svoj zlatni sat, prvi poklon njenoga pokojnog muža, koji već dve i po decenije nije zakasnio ni sekunde.

„Hoću da vidim Savitu-buu!“, reče Aparna ostajući pri svome. Gospođa Rupa Mera je izgledala malo pometena i neodređeno je klimnula glavom Aparni.

* Gadžak je poslastica umešana od semena susama i šećera. (Prim. prev.)

** Pandit – mudrac, braman, stručnjak za sanskrit upućen u nauke, pravo i religiju. (Prim. prev.)

*** Bua je tetka po ocu. (Prim. prev.)

Lata podiže devojčicu. „Kad Savita-bua izađe, svi zajedno ćemo poći k njoj, važi? A ja ću te ovako podići pa ćemo obe sve dobro videti. A dotle, hajde da vidimo ima li negde sladoleda za nas. I ja bih rado malo probala.“

Aparna se, kao i obično, složila s Latinim predlogom. Nikad nije previše hladno za sladoled. Pošle su ka stolovima s poslužanjem – trogodišnjakinja i devetnaestogodišnjakinja – držeći se za ruke, a odnekud povetarac donese nekoliko ružinih latica koje padoše po njima.

„Ako je dobro za tvoju sestru, biće i za tebe“, dobaci za njom gospođa Rupa Mera dok su se udaljavale.

„Ne možemo se obe udati za Prana“, odvrati joj Lata smejući se.

1.2.

DRUGI NAJVAŽNIJI DOMAĆIN venčanja bio je mladoženjin otac, gospodin Maheš Kapur, ministar finansija države Purva Pradeš. Venčanje se i održavalo u Prem Nivasu, njegovoj velikoj, dvospratnoj, žučkasto okrećenoj porodičnoj kući u obliku slova C, vili koja je bila smeštena u najmirnijem, najzelenijem rezidencijalnom kraju drevnoga (a po mišljenjima mnogih i prenaseljenoga) grada Brampura.

To je zapravo bilo toliko neuobičajeno da je čitav Brampur dani-ma brujao od ogovaranja. Domaćin venčanja je trebalo da bude otac gospođe Rupe Mere, ali se dve nedelje pre svetkovine iznenada nešto uvredio, zaključao kuću i iščezao. Priskočio je ministar-sahib („Vaša čast je i naša čast“) sa izričitim zahtevom da on priredi svadbu. Na ogovaranja koja će to izazvati uopšte nije obraćao pažnju. Nije dolazilo u obzir da gospođa Rupa Mera plati troškove venčanja. Ministar-sahib nije hteo ni da čuje za to. Niti je ikada ijednom rečju pomenuo miraz. Otac gospođe Rupe Mere mu je stari prijatelj i partner u bridžu, a njena kćerka Savita mu se veoma svidela (premda nikako nije uspevala da zapamti kako se devojka zove). Saosećao je i sa novčanim problemima jer ih je i sam jednom iskusio. Za onih nekoliko godina koje je proveo u britanskom zatvoru dok su se borili za nezavisnost, niko ga nije zamenjivao u trgovini odećom niti na njihovom seoskom imanju, te su stoga raspolagali veoma malim prihodima, i njegova porodica, žena i deca, jedva je sastavljala kraj s krajem.

Ta tegobna vremena su, međutim, sad samo uspomena za sposobnog, nestrpljivog i moćnog ministra. Bilo je to početkom zime 1950. i Indija je bila slobodna već više od tri godine. Ali oslobođena zemlja nije značila slobodu i za njegovog mlađeg sina Maana, kojem je otac čak i sada govorio:

„Ono što je dobro za tvoga brata, dovoljno je dobro i za tebe.“

„Da, baodī“, odvrati Maan sa osmehom.

Gospodin Maheš Kapur se namršti. Ovaj njegov mlađi sin je nasledio očevu ljubav prema lepom oblačenju, ali nije nasledio i njegovu opsesivnu marljivost. A čini se i da nema nikakvih ambicija.

„Beskorisno je, uzaludno zauvek biti zgodni mladi raspusnik“, reče mu otac. „A brak će te primorati da se skrasiš i ozbiljno počneš shvatati život. Pisao sam onim ljudima iz Benaresa i svakoga dana očekujem potvrđan odgovor.“

Maanu je brak bio poslednja stvar na pameti; uhvatio je pogled jednog svog prijatelja među gostima i mahnuo mu. Odjednom se upališe na stotine malih svetiljki upletenih u živicu, pa svileni sariji i nakit na ženama zablistашe još sjajnije. Drevna muzika šenaja** pređe u brži, svečaniji ritam i zanese Maana. Zapazio je Latu koja je prolazila kroz gomilu gostiju. Sasvim privlačna devojka, pomisli, ova Savitina sestra. Doduše, nije baš visoka niti naročito svetle puti, ali ima dopadljivo, ovalno lice, neki stidljivi blesak u tamnim očima, a i ljupko se kreće, ima lepo držanje, posebno tako s detetom koje vodi za ruku.

„Da, baodī“, reče Maan poslušno.

„Šta sam rekao?“, proveravao ga je otac.

„Pa to, o braku“, reče Maan.

„Šta o braku?“

Maan se našao u škripcu.

„Zar nikad ništa ne slušaš?“, ljutnu se Maheš Kapur i dođe mu da povuče sina za uvo. „Isti si kao službenici ministarstva finansija. Uopšte nisi obraćao pažnju na ono što govorim, mahao si Firozu.“

Maanovo lice poprimi izraz posramljenosti. Znao je šta otac misli o njemu. Ali upravo je bio uživao u prijemu i to baš liči na oca da mu tako priđe i pokvari mu dobro raspoloženje.

* Oslovljavanje oca s poštovanjem. (Prim. prev.)

** Duvački instrument sličan oboi. (Prim. prev.)

„Znači, to smo sredili“, nastavio je Maheš Kapur. „I nemoj posle da mi kažeš da te nisam upozorio. I ne pokušavaj da obrlitiš onu tvoju popustljivu majku da se predomisli i da me moli da sve odložim tvrdeći kako još nisi spreman da preuzmeš na sebe dužnosti i odgovornosti odraslog muškarca.“

„Neću, baodī“, pomalo setno odvrati Maan povlađujući ocu.

„Dobro smo odabrali Vini, dobro smo odabrali Pranu, pa se ni ti nećeš žaliti kad tebi odaberemo nevestu.“

Maan ne reče ništa. Pitao se kako da popravi raspoloženje. Gore, u svojoj sobi, ima bocu viskija, možda će on i Firoz uspeti da se izvuku na desetak minuta pre obreda – ili možda čak za vreme ceremonije – da se malo okrepe.

Otac na časak prestade da bi se usiljeno osmehnuo gostima koji su prišli da mu čestitaju, a potom nastavi.

„Danas više neću da gubim vreme na tebe. Bog zna da već imam dovoljno posla. Šta je s Pranom i tom devojkom, kako joj ono beše ime? Kasne. Trebalo je već da izađu iz suprotnih krajeva kuće i da se ovde sretnu radi džejmale*, koja je trebalo da počne još pre pet minuta.“

„Savita“, došapnu Maan.

„Da, da“, uzvratu otac nestrpljivo. „Savita. Ona tvoja sujeverna majka će se usplahiriti da ne promaše pravu konstelaciju zvezda. Idi da je smiriš. Hajde! Radi nešto korisno.“

Maheš Kapur se vratio svojim dužnostima domaćina. Nestrpljivo se namrštio na jednog od sveštenika koji će vršiti verski obred, a ovaj mu se slabašno, nesigurno osmehnu. Jedva je izbegao da mu troje dece nalete pravo na stomak i obore ga, potomci njegovih rođaka sa sela, koji su veselo jurili baštom kao da je njiva ili seosko strnjiste. A pre nego što se popeo uz deset stepenika, pozdravio se sa profesorom književnosti (koji bi Pranu mogao koristiti u karijeri), zatim s dvojicom uticajnih članova Kongresne partije, s poslanikom Skupštine (koji bi mogli da podrže njegovu večnu borbu s ministrom unutrašnjih poslova), pa sa sudijom, poslednjim Englezom koji je ostao u bram-purskom Višem sudu posle sticanja nezavisnosti, i najzad sa svojim starim prijateljem navab-sahibom od Bajtara, jednim od najvećih zemljoposjednika u državi.

* Svadbeni ritual. (Prim. prev.)

1.3.

LATA, KOJA JE SLUČAJNO ČULA deo Maanovog razgovora sa ocem dok je prolazila pored njih, nije mogla da se uzdrži, pa se osmehnula.

„Vidim, lepo se provodite“, reče joj Maan na engleskom.

Sa ocem je razgovarao na hindiju, a ona sa svojom majkom na engleskom. Maan je oba jezika govorio podjednako dobro.

Lata se postide, što joj se ponekad dešavalo u nepoznatom društvu, naročito kad joj se osmehuju tako drsko kao Maan. Pa neka se onda smeje za oboje, pomislila je.

„Da“, reče jednostavno i samo na sekundu ga pogleda u lice. Aparna je stade vući za ruku.

„Pa, eto, još malo pa ćemo postati rođaci“, reče Maan, možda osetivši njenu pometenost. „Još samo nekoliko minuta i počće obred venčanja.“

„Da“, složi se Lata podižući pogled, ovoga puta s više samopouzdanja. Zastala je i namrštila se. „Moja majka se brine da neće početi na vreme.“

„Moj otac takođe.“

Lata se ponovo osmehnu, a kad je Maan upita zašto se smeje, ona odmahnu glavom.

„Pa dobro“, reče Maan hitro otresajući ružinu laticu sa svog divnog, belog ačkana*, „valjda se ne smejete meni?“

„Uopšte se ne smejem“, odgovori Lata.

„Hoću reći, osmehujete.“

„Ne, ne vama“, reče Lata. „Sebi.“

„To je veoma zagonetno“, nastavi Maan. Njegovim dobroćudnim licem se raširi izraz prenaglašene zbuđenosti.

„A moraće, bojim se, tako i da ostane“, reče Lata, sad se već gotovo zaista smejući. „Aparna hoće obećani sladoled, pa joj ga moram dati.“

„Probajte sladoled s pistaćima“, predloži joj Maan. Nekoliko sekundi je pogledom pratio njen ružičasti sari. Zgodna devojka – na svoj način zgodna, ponovo pomisli. Premda ružičasta boja ne odgovara njenom tenu. Trebalo bi da se oblači u tamnozeleno ili tamnoplavo... kao ona žena tamo. I pažnju mu privuče novi predmet posmatranja.

* Uz telo pripijen muški kaput. (Prim. prev.)

Nakon samo nekoliko trenutaka, Lata nalete na svoju najbolju drugaricu Malati, studentkinju medicine s kojom je delila sobu u studentskom domu. Malati je bila vrlo otvorena i jezik joj se nikad ne bi zavezao pred nepoznatim ljudima. Ali zato bi nepoznati vrlo često ostajali bez reči i trepćući zurili u njene prekrasne zelene oči.

„Ko je onaj badža s kojim si razgovarala?“, upita ona Latu živahno.

Time nije mislila ništa loše, kako god da je zvučalo. U slengu devojaka sa Brampurskog univerziteta „badža“ je značilo zgodan mladić. Termin je zapravo potekao od naziva kedberijeve čokoladice*.

„O, to je samo Maan, Pranov mlađi brat.“

„Stvarno?! Ali on je baš zgodan, a Pran je... pa, nije baš ružan, ali, znaš, pa... tamnopus je i nije ništa posebno.“

„Možda je on crna čokolada, gorak ali jak.“

Malati je razmišljala o njenim rečima.

„A ni ja“, nastavi Lata, „ni ja nisam baš naročito bele puti, na šta su me moje ljubazne tetke podsetile bar pet puta u proteklih sat vremena, pa će mi stoga biti nemoguće da nađem odgovarajućeg muža.“

„Kako možeš da izdržiš s njima, Lata?“, pitala se Malati, koja je odrasla bez oca i braće, u krugu zaštitnički nastrojenih žena koje su jedna drugu u svemu podržavale.

„O, ali ja ih volim, bar većinu“, reče Lata. „A da nisu tako razmišljale, malo koja bi se udala. A imaće šta da vide kad ugledaju mladu i mladoženju zajedno. Lepotica i zver.“

„Pa oduvek mi i izgleda prilično životinjski – kad god ga sretnem u krugu Univerziteta, podseti me na žirafu“, reče Malati. „Na crnu žirafu.“

„Ne budi zlobna“, reče Lata smejući se. „U svakom slučaju, Pran je veoma omiljen predavač“, nastavi zatim. „I meni se dopada. A ti ćeš me posećivati u njegovoj kući kad napustim studentski dom i pređem da živim kod njih. A pošto će uskoro postati moj zet, svideće se i tebi. Obećaj mi da hoće.“

„Neću da obećam“, odlučno uzvratila Malati. „Neću jer mi te otima.“

„Niko me ne otima, Malati“, reče Lata. „To me je moja majka, štedljiva kao i uvek, prebacila njima.“

* Engl.: *cad* znači prostak, nevaspitan čovek, nepristojan seljačina. *Cad* je, međutim, i naziv čokoladice marke „kedberi“. (Prim. prev.)

„Svejedno, ne vidim zašto bi morala da poslušáš majku. Reci joj kako ne možeš podneti da se razdvojiš od mene.“

„Uvek slušam majku, Malati“, reče na to Lata. „Osim toga, ko bi mi plaćao dom kad to ona ne bi činila? A i biće mi lepo da neko vreme živim sa Savitom. Međutim, ne pristajem da te izgubim. Stvarno, moraš nas posećivati – stalno ćeš nam dolaziti. Ako ne budeš, znaću koliko vredi tvoje prijateljstvo.“

Malati je sekund-dva izgledala potišteno, ali odmah se oporavila. „A ko je ovo?“, upita. Aparna ju je netremice gledala pravo u oči.

„Moja bratanica Aparna“, reče Lata. „Aparna, kaži 'zdravo' tetka Malati.“

„Zdravo“, reče Aparna, čije je strpljenje već bilo na izmaku. „Mogu li da dobijem sladoled od pistaća, molim?“

„Da, kućuk*, možeš, naravno, izvini“, reče joj Lata. „Dođi. Hajdemo sve tri da se poslužimo.“

1.4.

LATA JE USKORO IZGUBILA MALATI u gomili drugarica s fakulteta, ali pre nego što su Aparna i ona uspele da nastave, zarobiše ih Aparnini roditelji.

„Tu si, znači, slatka mala pobeguljo“, reče blistava Minakši ljubeći kćer u čelo. „Zar nije divna, Arune? A gde si bila, lepa skitnice?“

„Išla sam da nađem daadi**“, počela Aparna. „Pa sam je našla, ali ona je morala da ode u kuću zbog Savita-bue, a ja nisam smela s njom, pa me je Lata-bua povelala da mi da sladoled, ali nismo ga uzele jer...“

Ali Minakši je već izgubila interesovanje i okrenula se Lati.

„Ružičasta boja ti baš i ne stoji, Lati“, reče Minakši. „Nedostaje joj nešto... nešto...“

„Je ne sais quoi?***“, udvorički upade prijatelj njenog muža koji je stajao s njima.

„Hvala“, reče Minakši s tako smrtonosnim šarmom da se mladić udaljio na izvesno vreme i pretvarao se da gleda u zvezde.

* Oslovljavanje od milja. (Prim. prev.)

** Baba po ocu. (Prim. prev.)

*** Fr.: „Ne znam šta?“ (Prim. prev.)

„Ne, ne, ružičasta nije tvoja boja Lati“, potvrdi Minakši još jednom izvijajući svoj dugi, preplanuli vrat kao opuštenu mačka i odmeravajući zaovu.

Ona je na sebi imala zeleni sari od svile iz Benaresa, izvezen zlatnim nitima, sa zelenim čolijem* koji je otkrivao pogledu struk više nego što je u Brampuru bilo uobičajeno i više nego što je brampursko društvo bilo spremno da prihvati.

„Oh“, reče Lata najednom teskobno svesna same sebe. Znala je da nema mnogo ukusa u oblačenju i činilo joj se da izgleda sasvim bezbojno pored ove rajske ptice.

„S kim si to razgovarala?“, hteo je da zna njen brat Arun koji je, za razliku od svoje žene, bio primetio da Lata razgovara s Maanom. Arun je bio visok dvadesetpetogodišnjak svetle puti, inteligentan, dopadljiv grubijan koji nije propuštao priliku da svoje sestre i brata postavi na njihovo mesto pogađajući ih u ego. Više nego rado ih je podsećao da im je, posle očeve smrti, on „takoreći“ *in loco parentis***.

„Maan, Pranov brat.“

„Ah.“ Uzdah je imao prizvuk neodobravanja.

Arun i Minakši su baš toga jutra stigli noćnim vozom iz Kalkute, gde je Arun radio kao jedan od svega nekoliko indijskih izvršnih direktora u firmi *Bentsen i Prajs* koja je upošljavala uglavnom belce. Nije imao ni vremena a ni želje da se upozna s porodicom Kapur – ili s klanom Kapurovih, kako ih je nazvao – s kojima je njegova majka udesila da se orode tražeći muža njegovoj sestri. Zlobno je posmatrao prijem. Za ovakve ljude je tipično da u svemu preteruju, mislio je gledajući svetiljke po žbunju. Njegov prefinjeno naštimovani prezir dražili su i podsticali glupi lokalni državni političari, pričljivi i s onim belim kapicama na glavi, kao i bulumenta seoskih rođaka Maheša Kapura. Kako među zvanicama nije bilo visokih oficira brampurskih pukova niti predstavnika kompanija kao što su *Burma šel, Imperijal tobako* i *Kalteks*, u Arunovim očima ništa nije značilo to što je među gostima glavnina stručne elite grada Brampura.

„Pomalo prost, rekao bih“, primeti Arun, koji je zapazio kako Maan povremeno pogledom prati Latu pre nego što su mu druge stvari privukle pažnju.

* Bluza kratkih rukava, široko izrezana oko vrata koja se nosi sa sarijem. (Prim. prev.)

** Umesto roditelja. (Prim. prev.)

Lata se osmehnu, a saučesnički se osmehnu – doduše, donekle obuzdanim smeškom – i njen krotki brat Varun, nervozna senka Aruna i Minakši. Varun je studirao – ili bolje reći, pokušavao je da studira – matematiku na Kalkutskom univerzitetu, pa je živeo s Arunom i Minakši u njihovom stančiću u prizemlju. Bio je mršav, nesiguran u sebe, dobroćudan i s prepredenim pogledom u očima; i uz to Latin miljenik. Iako je bio godinu dana stariji od nje, odnosila se prema njemu zaštitnički. Varun se zbog mnogo čega silno plašio Aruna i Minakši, a donekle se plašio čak i starmale, drske Aparne. U matematici je uživao samo onoliko koliko mu je služila da proračunava i popunjava tikete sa kladionica. Što je veći polet obuzimao Varuna nastupajućom zimskom sezonom trka, to se više njegov brat srdio. Arun je i njega rado nazivao prostakom i seljačinom.

A šta ti znaš o tome, Arun-baj*?, mislila je Lata u sebi. Glasno je, međutim, rekla: „Meni se čini da je fin.“

„Jedna teta koju smo sreli nazvala ga je 'badžom'“, dodade Aparna.

„Ma nije valjda, zlato?“, reče Minakši, zainteresovana. „Arune, pokaži mi ko je to.“ Ali Maana više nigde nije bilo.

„U izvesnom smislu krivim sebe“, reče Arun glasom u kojem nije bilo ni nagoveštaja osećanja krivice; Arun prosto nije bio u stanju da sebe krivi. „Zaista je trebalo nešto da učinim. Da nisam bio toliko zauzet poslom, možda bih uspeo da sprečim ovaj debakl. Ali kad je mama jednom uvtrela sebi u glavu da je ovaj Kapurov momak pravi momak za Savitu, bilo ju je nemoguće razuveriti. S mamom je nemoguće razborito razgovarati; samo krene da lije suze.“

Kod Aruna je doktoru Pranu Kapuru donekle išlo u prilog to što predaje engleski jezik i književnost. Pa ipak, na Arunovu veliku žalost, gotovo da nije video nijedno englesko lice u ovoj rulji provincijalaca.

„Kakav zastrašujući neukus!“, s dosadom u glasu i kao za sebe reče Minakši, sažimajući misli svoga muža. „Koliko je drugačije od Kalkute. Dušice, imaš flečicu na nosu“, dodade zatim obraćajući se Aparni i zamalo da se okrene i naredi nepostojećoj dadilji da maramicom detetu izbriše nos.

Videvši kako Lata izgleda uvređeno, Varun smelo izusti: „Meni se ovde baš dopada.“ Znao je koliko Lata voli Brampur iako, očigledno, nije baš metropola.

* Brat, ali i sufiks koji se iz poštovanja dodaje imenu. (Prim. prev.)

„Ti da čutiš“, odseče Arun grubo. Neko podređen se osmelio da protivreči njegovom sudu i on to neće trpeti.

Varun se borio sa sobom; gledao je brata u oči, a onda spustio pogled.

„Ne pričaj o onome što ne razumeš“, nastavi Arun svadljivo.

Varun ga je gledao popreko i ćutao.

„Jesi li me čuo?“

„Jesam“, odgovori Varun.

„Jesam, šta?“

„Jesam, Arun-baj“, promuca Varun.

Ovakvo maltretiranje Varuna bilo je uobičajeno za Aruna. Stoga Latu nije iznenadio ovaj razgovor. Ali bila je potištena zbog njega i ozlojeđena na Aruna. Nije mogla da shvati kakvo mu zadovoljstvo to pričinjava niti koja je svrha takvog ponašanja. Odlučila je da kasnije, odmah posle venčanja, popriča s Varunom i pokuša da mu pomogne da se usprotivi i odoli – bar u sebi – takvim nasrtajima na njegovu volju i karakter. Premda ni sama baš ne uspevam da im odolim, pomislila je pri tom.

„Pa, Arun-baj“, nevino primeti Lata, „pretpostavljam da je sada prekasno. Sad smo svi jedna velika, srećna porodica i moraćemo da trpimo jedni druge koliko možemo.“

Rečenica, međutim, nije bila nimalo nevinna. „Jedna velika, srećna porodica“ tipična je ironična čaterđijevska rečenica. Minakši Mera je bila Čaterđi pre nego što je na jednom prijemu upoznala Aruna i smesta se žarko, burno zaljubila, da bi se, na zaprepašćenje obeju porodica, za nepunih mesec dana i udala za njega. Bilo drago ili ne gospodinu Čaterđiju, uvaženom sudiji Višeg suda u Kalkuti, i gospođi Čaterđi što će jedan nebengalac poput Aruna biti prvi supružnik jednom od njihovo petoro dece (plus pas Kadlz); i bilo drago ili ne gospođi Rupi Meri što se njen prvorođeni sin, zenica njenoga oka, oženio van svoje kaste katrija (i to razmaženom, neverovatno izveštačenom ženom kao što je Minakši), Arun je svakako umeo da ceni društveni položaj i veze Čaterđijevih. Čaterđijevi su bili bogati i na visokom položaju, imali su velelepnu kuću u Kalkuti, gde su priređivali velike (ali s merom i ukusom) prijeme i zabave. I bez obzira na to što mu je velika, srećna porodica, a u njoj posebno Minakšina braća i sestra, ponekad dodijavala svojim beskrajnim humorom koji nije bilo lako progutati i improvizovanim rimovanim stihovima, prihvatao je

sve jer mu se sve činilo neporecivo urbano i gospodski. A od svega toga je bila veoma udaljena ova provincijska prestonica, ova gomila Kapura i ove šljašteće zabave s lampama po žbunju – sa sokom od nara umesto alkohola!

„Šta tačno hoćeš da kažeš time?“, zahtevao je Arun od Late. „Zar misliš da bismo se venčanjima orodivali sa ovakvim porodicama da je tata živ?“

Arun uopšte nije vodio računa o tome da li ga neko može čuti. Lata je porumenela. Ali njegova gruba opaska imala je smisla. Da Ragubir Mera nije umro u dobi od četrdesetak godina, meteorskom brzinom bi izgradio karijeru u Nacionalnoj železnici i dospao na veoma visok položaj, jamačno bi – kad su 1947. godine Britanci napustili indijsku državnu upravu – sigurno bi postao i član Saveta nacionalne železnice. Možda bi čak, zahvaljujući izuzetnim sposobnostima i iskustvu, postao i njegov predsednik. Porodica ne bi morala da se bori s neimaštinom i da se godinama izdržava od oskudne ušteđevine gospođe Rupe Mere, dobročinstava prijatelja i, kasnije, od plate njenog najstarijeg sina. Ona ne bi morala da proda najveći deo svog nakita, pa čak i njihovu omanju kuću u Dardžilingu, samo da bi deci omogućila školovanje kakvo, mislila je, uprkos svemu moraju dobiti. Iza sve njene sentimentalnosti – ispod sve prividne vezanosti za materijalne predmete koji su je podsećali na voljenog muža – počivalo je osećanje dužnosti koje ju je podsticalo na žrtvovanje, kao i sistem vrednosti koji ih je neizbežno osudio na nedefinisano i nedokučivo odlično englesko internatsko srednje obrazovanje. Pa su tako Arun i Varun nastavili da pohađaju Školu svetog Đorđa, a Savitu i Latu nije ispisala iz samostanske Škole svete Sofije.

Kapurovi su možda ugledan svet po merilima brampurskog društva, ali da je tata poživeo, mislio je Arun, pred nogama porodice Mera prostirala bi se čitava sazvežđa briljantnih prilika za udaju i ženidbu. Bar je on prevazišao njihove okolnosti i dobro prošao s tazbinom. Kako je, onda, moguće uopšte i porediti Pranovog brata, onog dasu što očijuka i s kojim je Lata malopre razgovarala – koji, štaviše, drži neku prodavnicu odeće u Benaresu, kako je Arun čuo – kako je moguće porediti njega sa, recimo, Minakšinim starijim bratom koji je studirao pravo na oksfordskom koledžu Linkoln in i koji je, uz to, još i pesnik čija se dela objavljuju?

Aruna je iz takvih razmišljanja u stvarnost dozvala njegova kćerka koja je pretila da će početi da vrišti ako ne dobije svoj sladoled. Iz

iskustva je znala da se vrištanjem (ili samo pretnjom da će vrištati) kod njenih roditelja čuda mogu postići. Najzad, i oni ponekad vrište jedno na drugo, a često i na poslugu.

Na Latinom licu se ogledala krivica. „Ja sam kriva, draga“, reče ona Aparni. „Hajdemo odmah pre nego što nas ponovo neko uhvati. Ali moraš da mi obećaš da nećeš plakati i vikati. Kod mene to ne pali.“

I Aparna je, znajući da je to tačno, ćutala. Ali baš u tom trenutku, iz jednog kraja kuće pojavi se mladoženja, sav u belom, tamnog, pomalo nervoznog lica prekrivenog vrpčama s belim cvetovima, pa se svi zbiše u gomilu i krenuše ka vratima na kojima će se pojaviti nevesta; tako je Aparna, koju je Lata-bua podigla u naručje, bila primorana da se opet odrekne kako pretnji tako i naslađivanja omiljenom poslasticom.

1.5.

UPRKOS SVEMU, Lata je morala u sebi da primeti kako je venčanje pomalo netradicionalno jer Pran nije na belom konju, s malim nećakom na sedlu ispred sebe i svadbenom povorkom iza sebe, dojahao do kapije da traži mladu; konačno, nije ni čudo pošto je Prem Nivas zapravo mladoženjina kuća. A da se sve i odvijalo po običajima, nema sumnje da bi Arunu to bio samo dodatni povod za ismevanje. Doduše, i Lati je bilo pomalo teško da zamisli predavača elizabetanske drame pod velom od tuberoza. A upravo je njenoj sestri Saviti stavljao oko vrata venac od tamnocrvenih, veoma mirisnih ruža – Savita je učinila isto. Izgledala je divno u crvenom venčanom sariju protkanom zlatnim nitima, divno i prilično potčinjeno; Lata pomisli kako će na kraju ipak zaplakati. Pokrivene glave, Savita je gledala u zemlju pred sobom, baš kao što ju je majka podučila. Nije pristojno, čak ni dok mu stavlja cvetni venac oko vrata, da gleda u lice muškarcu sa kojim će provesti život.

Pošto se okončao obred pozdravljanja, nevesta i mladoženja predoše zajedno u središte bašte, gde je bio podignut mali podijum, okičen belim cvetovima i otvoreno izložen povoljno raspoređenim zvezdama. Na podijumu, oko vatre koja će biti svedok njihovog zavešta, posedaše sveštenici koje su pozvale obe porodice, gospođa Rupa Mera i mladoženjini roditelji.

Brat gospođe Rupe Mere, kog je porodica retko viđala, prethodno se pobrinuo za obred s narukvicama. Arunu je bilo krivo što i njemu nisu dozvolili da se za nešto postara. Posle neobjašnjivog čina njegovog dede, Arun je predložio majci da održe venčanje u Kalkuti. Međutim, bilo je prekasno, a ona u svakom slučaju nije htela da čuje za to. Pošto je razmena cvetnih venaca okončana, okupljen svet nije više poklanjao mnogo pažnje svadbenoj ceremoniji. Obred se nastavio još dobrih sat vremena dok su se gosti šetkali travnjacima Prem Nivasa i razgovarali. Smejali su se, rukovali se ili prinosili čelu šake priljubljenih dlanova; okupili su se u malim grupama, tamo muškarci, ovde žene; grejali su se kraj glinenih peći sa užarenim ugljvljem, promišljeno raspoređenim svud po bašti, a vazduh je sav treperio od ogovaranja; divili su se raznobojnim svetilkama; osmehivali se fotografu dok je ovaj na engleskom mrmljao: „Mirno, molim!“; duboko su udisali opojni miris cveća, parfema i začina u kuvanim jelima; u zadnjem delu bašte, ispod baldahina od platna jarkih boja pod kojim behu postavljeni dugački stolovi s hranom, razmenjivali su novosti o rođenjima i smrti, o politici i skandalima; na koncu bi, umorni, posedali na stolice, s punim tanjirima u rukama, i predano prionuli na jelo. Sluge, jedne u belim, a drugi u oker livrejama, raznosile su voćni sok, čaj, kafu i meze onima što stoje u bašti i sa slašću kusaju samose*, kačaurije**, ladue***, gulab-đamune, barfije**** i gadžake kojima su stalno dopunjavani poslužavnicima, skupa sa šest vrsta povrća. Prijatelji koji se nisu videli mesecima poleteli bi jedni drugima uz glasne uzvike, rođaci što se sreću samo na venčanjima i sahranama grlili su se sa suzama u očima i razmenjivali novosti o rodbini. Latina tetka iz Kanpura, užasnuta mladoženjinim tamnim tenom, upravo je govorila tetki iz Laknaua o „Rupinoj crnoj unučadi“ kao da su se već rodila. Hvalile su Aparnu koja je, očigledno, poslednje Rupino unučete svetle puti, hvalile su je čak i pošto je punu kašiku sladoleda od pistaća

* Pržena testenina uvijena u obliku trougla i punjena mlevenim mesom i povrćem. (Prim. prev.)

** Pogača punjena mahunarkama ili krompirom, pržena na ulju ili na maslu. (Prim. prev.)

*** Poslastica okruglog oblika od brašna, šećera, maslaca, pistaća, badema i suvog grožđa. (Prim. prev.)

**** Poslastica od mleka, pistaća i badema, često posuta jestivim ukrasima u vidu srebrnih listića. (Prim. prev.)

izručila na svoj žuti kašmirski džemperčić. I premda monotona, gozbe na muzika šenaja nije jenjavala, veseli žagor pripitih glasova prigušio je i nadjačao otegnuto obredno pojanje sveštenika.

Lata je, međutim, stajala odmah pored podijuma i s mešavinom opčinjenosti i bojazni pažljivo sve posmatrala. Dva sveštenika obnaženih grudi, jedan veoma debeo, a drugi strašno mršav, upustili su se u neprimetno ali postojano nadmetanje ko ume da izvede složeniju i dužu ceremoniju. I tako, dok su zvezde što predskazuju povoljne događaje, plovile svojim putanjama reči na sanskrtu su se izvijale u beskraj. Debeli sveštenik je čak i mladoženjine roditelje zamolio da nešto ponove za njim. Mahešu Kapuru su zaigrale obrve; umalo da se zapali kratki fitilj njegovog strpljenja.

Lata je pokušavala da zamisli o čemu sada Savita razmišlja. Kako je mogla da pristane da se uda za ovoga čoveka kog ne poznaje? Iako dobrodušna i prilagodljiva, ipak je imala svoje stavove. Lata ju je volela dubokom ljubavlju i divila se njenoj velikodušnosti i blagoj čudi. Savita je bila potpuno oslobođena svake sujete u pogledu svog svežeg i ljupkog izgleda; zar se nije pobunila protiv činjenice da Pran ne zadovoljava ni najpopustljivija merila lepog izgleda? Da li je Savita uistinu prihvatila da majka zna šta je za nju najbolje? Sa Savitom nije bilo lako razgovarati, ponekad je čak bilo teško i pogoditi šta misli. Otkad je pošla na fakultet, Lata se radije poveravala Malati nego svojoj sestri. A Malati, znala je, Malati nikada ne bi pristala da se uda po tuđem izboru, koji je san svih majki.

Za nekoliko minuta, Savita će se odreći čak i svog prezimena u korist Pranovog. Više neće biti Mera, kao oni, već Kapur. Hvala bogu, bar Arun nije morao to da učini. Lata pokuša da izgovori „Savita Kapur“, ali joj se nimalo ne svide.

Dim vatre – ili možda polenov prah sa cvetova – poče da smeta Pranu i on s vremena na vreme stade kašljucati prekrivajući usta šakom. Majka mu nešto tiho reče. I Savita ga pogleda jednim brzim pogledom u kojem Lata opazi nežnu brigu. Tačno je da bi se Savita zabrinula za svakog ko pati od nečeg, ali u njenom pogledu beše neke naročite nežnosti koja je Latu razdražila i zbunila. Ali, provela je s ovim čovekom samo sat vremena i već ga tako privrženo gleda! E, to je previše!

Lata je zaboravila da je pre samo pola sata branila Prana od Malati, da bi odmah potom otkrila da mnogo šta i nju razdražuje.

Prvo, „Prem Nivas“: prebivalište ljubavi. Baš idiotski naziv, pomisli Lata s netrpeljivošću, za kuću u kojoj se brakovi ugovaraju. I takođe razmetljivo: kao da je središte vaseljene i zahteva naročita filozofska razmatranja. A objektivno posmatrano, i sama scena je apsurdna: sedmoro odraslih ljudi, od kojih niko nije glup, sedi oko vatre i izvodi napeve na mrtvom jeziku koji samo troje njih i razumeju. Pa ipak, pomisli Lata, čije su misli lutale u raznim pravcima, možda ova vatrica i jeste središte univerzuma. Jer evo je gde gori usred ove mirisne bašte u srcu Pasand Baga, najpriyatnijeg dela Brampura, koji je, opet, prestonica države Purva Pradeš što leži usred doline Ganga koja je, opet, samo srce Indije... i sve tako do galaksija van granica našeg znanja i poimanja. Ta pomisao joj se uopšte nije činila kao kliše, pomogla joj je da zauzda razdraženost, čak srdžbu na Prana.

„Progovaraj! Govori! Da je tvoja majka mumlala kao ti, nikad se ne bismo venčali.“

Maheš Kapur se nestrpljivo okrenu svojoj punačkoj, maloj ženi koja se na to još više zbunila i nije umela da progovori.

Pran se okrenu majci i osmehnu joj se ohrabrujućim osmehom, čime je odmah zadobio Latine simpatije.

Maheš Kapur se namršti, ali uzdržavao se nekoliko minuta, a onda je planuo, ovoga puta na sveštenika kog je pozvala njegova porodica:

„Hoće li ovo trabunjanje večno trajati?“

Sveštenik blago reče nešto na sanskrtu, kao da blagosilja Maheša Kapura, koji na to morade da začuti i nanovo utone u dosadu. Bio je ljut iz nekoliko razloga, od kojih je jedan bio udaljeni prizor njegovog najvećeg političkog suparnika, ministra unutrašnjih poslova, zadubljenog u razgovor sa krupnim i dostojanstvenim premijerom, gospodinom Šarmom. O čemu li razgovaraju, šta li smišljaju?, pitao se. Moja žena, glupača, uporno je zahtevala da na svadbu pozovemo i Agarvala jer nam se kćerke družu, iako je znala da mi to neće prijati. A sad premijer s njim razgovara kao da su sami na svetu. I to u mojoj rođenoj bašti!

Drugi izvor njegovog neraspoloženja bila je gospođa Rupa Mera. Kad je preuzeo svadbu na sebe, Maheš Kapur se nameračio da pozove

prelepu, čuvenu pevačicu gazela* da nastupi u Prem Nivasu, kao što je i tradicionalno uobičajeno kad god se neko ženi u njegovoj porodici. Ali gospođa Rupa Mera, koja uopšte nije učestvovala u troškovima venčanja, gospođa Rupa Mera mu se usprotivila. Izjavila je kako ona ne dozvoljava da na venčanju njene kćeri jedna „takva žena“ peva ljubavne pesme. Pod „jednom takvom ženom“ podrazumevala je dve stvari – da je muslimanka i kurtizana.

Maheš Kapur je nespretno izgovorio svoj tekst pa je njegove reči sveštenik blago ponovio.

„Da, da, nastavite, nastavite samo“, reče na to Maheš Kapur. Zurio je u vatru.

U tome času je Saviti njena majka davala pregršt ružinih latica i sve tri žene se rasplakaše.

E, stvarno!, pomisli Maheš Kapur. Ugasiće vatru koliko liju suze. Ljutito je pogledao glavnog krivca, ženu čiji su jecaji bili najglasniji.

A gospođa Rupa Mera se čak nije potrudila ni da zataknje maramicu natrag pod bluzu. Oči su joj bile crvene, a nos i obrazi rumeni od plača. Sećala se vlastitog venčanja. Miris *4711 eau-de-Cologne* prizvao je nepodnošljivo srećne uspomene na njenog pokojnog muža. A potom pomisli na sledeći naraštaj, na svoju kćer Savitu koja će uskoro sa Pranom obilaziti oko ove vatre i započeti život udate žene. Samo nek joj bračni život bude duži od moga, molila se gospođa Rupa Mera. Neka nosi isti ovaj sari na venčanju svoje kćeri.

Prisetila se i starije generacije, svoga oca, što izazva novu navalu suza. Niko nije znao šta je to uvredilo sedamdesetogodišnjeg radiologa; možda nešto što je rekao ili učinio njegov prijatelj Maheš Kapur ili, sasvim moguće, nešto što je kazala njegova kćerka; niko nije znao zasigurno. Ne samo što se odrekao svojih dužnosti domaćina već je odlučio i da ne dođe na unukino venčanje i otputovao je, besan, u Delhi, navodno „na kongres kardiologa“. Poveo je sa sobom i onu nepodnošljivu Parvati, svoju tridesetpetogodišnju drugu ženu, deset godina mlađu od njegove kćerke, gospođe Rupe Mere.

Bilo je moguće još nešto, što njegovoj kćeri uopšte nije palo na pamet, a to je da bi doktor Kišen Čand Set pobesneo na venčanju da je na njega došao i da je, u stvari, pobeo upravo od tog događaja.

* Prefinjena, kratka kompozicija (od 4 do 15 stihova), potiče iz persijske lirike ljubavnog, erotskog ili deskriptivnog sadržaja. (Prim. prev.)

Nizak i uvek besprekorno doteran, oduvek je veoma voleo da jede, ali zbog problema s varenjem i dijabetesa, ishrana mu se svela na barena jaja, slabi čaj, limunadu i keks od salepa, strelastog korena.

Baš me briga što me gledaju, prkosno je sebi rekla gospođa Rupa Mera, imam mnogo razloga za plač. Danas sam tako srećna i tako slomljenog srca. Ali srce joj je bilo slomljeno još samo nekoliko minuta. Mladoženja i mlada su sedam puta obišli oko vatre, Savita pokorno pognute glave, trepavica vlažnih od suza – i Pran i ona su postali muž i žena.

Sveštenici izgovoriše nekoliko zaključnih reči i svi ustadoše. Mladence su otpratili do cvećem iskićene klupe nedaleko od mirisnog harsingara* grubog lišća i krošnje osute belim i narandžastim cvetovima, a onda se na njih sručiše čestitke njihovih roditelja, a potom i svih članova porodica Kapur i Mera, kao i prisutnih gostiju. Čestitke su pljuštale isto tako obilato kao što u zoru opadaju nežne cvetne laticice.

Radosti gospođe Rupe Mere nije bilo kraja. Halapljivo je gutala reči čestitanja kao da su zabranjeni gulab-đamuni. Kad je nedaleko ugledala mlađu kćer kako se osmehuje, lice joj je poprimilo blago zamišljen izraz. Da li se smeje svojoj majci ili sestri? Pa, uskoro će saznati šta znače te svadbene suze!

Pranova pokorna majka, na koju se toliko vikalo, bila je takođe srećna, i pošto je blagosloвила sina i snahu a nigde nije videla Maana, prišla je svojoj kćeri Vini. Vina ju je zagrlila, a gospođa Maheša Kapura, koju su na trenutak savladala osećanja, ne reče ništa već se samo istovremeno osmehnu i zajeca. Na nekoliko minuta im priđeše i omrznuti ministar unutrašnjih poslova i njegova kćer Prija, pa gospođa Maheša Kapura na njihovo čestitanje uzvratila biranim, ljubaznim rečima. Prija, koja je bila udata i bukvalno zatvorena u porodičnoj kući svoga muža u starom, skućenom kraju Brampura, čežljivo je primetila kako bašta izgleda divno. Tačno, pomisli gospođa Maheša Kapura s prigušenim ponosom: bašta je zaista izgledala divno. Trava je bujna, bele gardenije mirisne, a nekoliko hrizantema i ruža već je počelo da cveta. A pošto ona nije zaslužna za iznenadan procvat harsingara, protumačila ga je kao milost bogova koji su u daleka, mitska vremena bili vlasnici ovoga drveta.

* Tropsko drvo iz porodice *Oleaceae*, rasprostranjeno u Indiji (*Nyctnthes arbor-tristis*), iz čijih cvetova se dobija tinktura slična šafranu. (Prim. prev.)

1.6.

A NJEN MUŽ I GOSPODAR, ministar unutrašnjih poslova, u međuvremenu je primao čestitanja od Šri* Šarme, Predsednika vlade Purva Pradeša. Šarmađi je bio prilično nezgrapan čovek, primetno je hramao i nesvesno, jedva vidljivo tresao glavom, što je bilo naročito uočljivo kad bi, kao ovom prilikom, za sobom imao dug i iscrpljujući dan. Upravljao je državom s mešavinom lukavstva, harizme i dobronamernosti. Vlada u Delhiju je bila daleko i retko se zanimala za njegovu vlast i državnu upravu. Bio je dobro raspoložen, premda nije bio voljan da priča o svom razgovoru s ministrom unutrašnjih poslova.

Zapazivši razuzdanu decu iz Rudije, onim svojim pomalo nazalnim glasom reče Mahešu Kapuru:

„Negujete, znači, seosko glasačko telo za sledeće izbore?“

Maheš Kapur se osmehnu. Još od 1937. godine oslanjao se na isto biračko telo u samom srcu starog Brampura – na biračku jedinicu koja je obuhvatala veliki deo kraja pod nazivom Misri Mandi, poznatog po trgovini cipelama. Uprkos tome što je posedovao seosko imanje i dobro poznao prilike na selu, on je bio među prvima koji su se u skupštini založili za predlog zakona o ukidanju ogromnih i neproduktivnih veleposeda u državi – te je stoga bilo nezamislivo da napusti svoje izbornu uporište i upusti se u političku borbu sa seoskim izbornim telom iza sebe. Odgovorio mu je pokretom kojim je pokazao na svoju odeću – otmeni crni ačkan, belu pidžamu** i jarkim bojama izvezene bele đuti*** s naviše povijenim vrhovima – koja bi predstavljala vrlo nepodesnu sliku na pirinčanim poljima.

„Zašto, u politici ništa nije nemoguće“, reče polako Šarmađi. „Kad prođe vaš Zakon o aboliciji zamindara****, postaćete pravi junak širom zemlje. Moći ćete, ako budete hteli, da postanete i Predsednik vlade. A što da ne?“, velikodušno ali oprezno reče Šarmađi. Zatim se obazre oko sebe i kad je spazio navab-sahiba od Bajtara koji je gladio bradu i

* Šri – sveti čovek. (Prim. prev.)

** Široke pantalone, neka vrsta nacionalne nošnje. (Prim. prev.)

*** Tradicionalna lagana obuća. (Prim. prev.)

**** Zamindar je zemljoposjednik, a zamindari zemljišni posed. (Prim. prev.)

pomalo zbunjeno gledao oko sebe, dodade: „Može se desiti, naravno, i da usput izgubite dva-tri prijatelja.“

Maheš Kapur, koji je bez okretanja glave pratio njegov pogled, tiho odvrati: „Ima zamindara i zamindara. Nisu svi takvi da im prijateljstvo zavisi od njihove zemlje. Navab-sahib zna da su moja nastojanja načelne prirode.“ Zastao je pa nastavio: „U tom slučaju bi zemlju izgubili i neki moji rođaci u Rudiji.“

Na tu pridiku predsednik vlade samo klimnu glavom pa protrlja hladne ruke. „Da, on je dobar čovek“, reče popustljivo. „A takav mu je bio i otac.“

Maheš Kapur je ćutao. Za Šarmađija se štošta moglo reći, ali ne i da je brzoplet i nagao; pa ipak, ova izjava je bila veoma prenapljena. Bilo je dobro poznato da je navab-sahibov otac, pokojni navab-sahib od Bajtara, bio aktivni član Muslimanske lige i da je ceo život posvetio stvaranju Pakistana, premda to nije doživeo. Kao da je osetio poglede dva para očiju na sebi, visoki sedobradi navab-sahib ozbiljno prinese skupljenu šaku čelu učtivo ih pozdravljajući, a onda naheri glavu u stranu s blagim osmehom na licu, kao da čestita svom prijatelju.

„Jesi li video negde Firoza i Imtijaza?“, upitao je Maheša Kapura pošto mu je ovaj prišao.

„Ne, nisam, ali pošto nisam video ni svoga sina, pretpostavljam...“

Navab-sahib bespomoćno podiže ruke s dlanovima okrenutim naviše.

Malo počuta, pa reče: „I tako, Pran se oženio, sad je red na Maana. Mislim da će se on pokazati manje poslušnim u tom pogledu.“

„E, pa, bio poslušan ili ne, već sam razgovarao s jednom porodicom u Benaresu“, odlučnim tonom reče Maheš Kapur. „Maan već poznaje devojinog oca. I on se bavi trgovinom odećom. Upravo se raspitujemo, videćemo. A šta je s tvojim blizancima? Možda dvostruka svadba, ženidba dvema sestrama?“

„Videćemo, videćemo“, odvrati navab-sahib s tugom se sećajući svoje supruge, sad već mnogo godina pokojne; „Inšalah*, svi će se oni već uskoro skrasiti.“

* Ako bog da. (Prim. prev.)